

φικῆς φιλολογίας καὶ ἄλλων ἔργων τοῦ κ. Α. Μηλιαράκη καὶ εὐφρονος μνεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἰονίων νήσων τοῦ κ. Γ. Μαυρογιάννη.

Deutsche Rundschau. Τὸ τεῦχος τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἀρίστου τούτου γερμανικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος περιέχει τὴν συνέχισαν τοῦ Δὸν Κιχωτίνου, μυθιστορηματικῶς τοῦ Σαλβατὼρ Φαρίνα· τὸν χριστιανὸν ἱππότην τοῦ Erich Schmidt· συνέχισαν τῆς περὶ τοῦ Franz Dingelstedt μονογραφίας τοῦ J. Rodenberg· τὰς ἀρχὰς τῆς ἐρεύνης τῆς φύσεως τοῦ J. Rosenthal καὶ τινὰς ἄλλας διατριβάς.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ

Πρὸς πληρωμὴν τῶν κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος γενομένων δαπανῶν διὰ τοπογραφικὰς καὶ γεωδαιτικὰς ἐργασίας ἐχρηγήθη διὰ Β διατάγματα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἔκτακτος πίστωσης ἐκ δρ. 190,000 ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ 1890.

— Αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι, αἱ ἐπιχωματώσεις καὶ ἐκχωματώσεις ἢ ἰσοπέδωσις τοῦ ἐδάφους ὡς καὶ τὰ διάφορα τεχνικὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ Διακοπτοῦ εἰς Καλάθρυτα ὁδοκατασκευασθέντος σιδηροδρόμου ἐπερατώθησαν, ἀναμένεται δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκ Βελγίου ὁ ἐργολάβος τοῦ σιδηροδρόμου κ. Ἄτων ὅπως συνεννοηθῆ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν στρωσιν τῶν σιδηρῶν βράδων καὶ τὴν προμήθειαν τῶν ἄλλων ὑλικῶν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου, ὅστις κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμούς περατοῦται ἐντός τοῦ ἔτους.

— Ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἐπιχειρηματίου κ. Ἄλφρ. Σούαρτς ἐξητήθη νὰ παραχωρηθῇ αὐτῷ θέσις ἐκτάσεως 250 στρεμμάτων ἐν τῇ κοιλάδι Κερὶ τοῦ ἐν Ζαχύνθῳ δήμου Ναφθίων πρὸς ἐξαγωγήν νάφθας καὶ πετρελαίου.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Περὶ τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως τῆς Πεντατεύχου ὑπὸ Ἰσραηλῆτου.

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντὰ τῆς Ἑστίας

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀντίσω τινὰ διὰ τοῦ περισπουδάστου φύλλου σας πρὸς τὸν κ. Π. τὸν ἐνεγκλόντα τὴν περὶ τῆς διατριβῆς μου κρίσιν, ἐφ' ἧς τῶν εὐμενῶν τῶν ὁμολογῶν διὰ τῆς παρῴσης χάριτας, μὴ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω τίς εἶνε.

Ἡ γλῶσσα τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως, περὶ ἧς πραγματεύομαι, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἰδιόζουσα τοῖς Ἰσραηλίταις τῆς Ἀνατολῆς· αὕτη εἶνε ἡ λαλουμένη ὑπ' ἅπαντος καθ' ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὰ μέσα τῆς 16 αἰωνοκρατηρίδος. Τοῦτο ἀνεπίτευξιν ἐν τῇ πραγματείᾳ μου καὶ αὕτη εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Legrand ἐξενεχθεῖσα γνώμη ἐν τῇ Eih'ographie Hellénique, Τόμ. Β, σελ. 159. Οἱ Ἰσραηλῆται ἐγκατεστημένοι αὐτόθι ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἴσως δὲ καὶ πρὸ αὐτῆς ἔμαθον τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν Ἀλλεξανδρείᾳ, ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι· καὶ ἐπὶ μέρους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Παλαιστίνῃ, ἔθθα ἤρξατο ἡ συνάφεια τῶν δύο φυλῶν ὑπὸ τῆς κατακτητικῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Παρρησιασθέντες δὲ οἱ Ἰσραηλῆται οὗτοι ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀλλοθρήσκων συμπολιτῶν των τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης, καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἐλάλουσιν τὴν αὐτὴν ἀπαραλλάκτως διάλεκτον, ἣν καὶ οἱ ἄλλοι κάτοικοι τῶν διαφόρων μερῶν, ἐν οἷς ἔζων.

Ἀπόδειξιν ὄψαν τοῦ ἰσοχρισμοῦ μου ἀποτελοῦσιν οἱ Ἰσραηλῆται τῶν Ἰωαννίνων, Ἄρτης, Ζαχύνθου καὶ Χαλκίδος περὶ ὧν οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ὅτι λαλοῦσι τὸ ἴδιωμα τοῦ τόπου των ἑκαστῶν, μετὰ τῶν αὐτῶν παραλλαγῶν λεκτικῶν, τύπων καὶ προσηφιδίας τῶν παρατηρουμένων καὶ παρὰ τοῖς μὴ Ἰσραηλίταις. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁρίζονται εἰσεῖτε τ ρ α γ ο ὕ δ ἰ ἀ τ ἰ να εἰς πολιτικῶν στίχους ἐξιστοροῦντα τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἅτινα καὶ κατὰ τὸν λυρικὸν οἰστρον καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν οὗτως ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κ λ ε φ τ ι κ α , ὥστε ἀδίκημα ἢ ἴσο καὶ ζημία ἐν ταύτῳ, ἂν μὴ θεωροῦμεν αὐτὰ μνημεῖα ἀετιόλογα τῆς ἀμιγέστατης νεοελληνικῆς.

Περὶ τῶν ἀνωτέρω θέλει πεισθῆ ὁ ἐλλόγιμος κ. Π. ὅταν θέλει ἀναγνώσῃ δοκίμιον τι τοῦ κειμένου, ὅπερ μετὰ τινὰς ἐβδομάδας θὰ ἐκδώσω διὰ τῆς Revue des Etudes grecques κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ κ. Legrand. Ἐν αὐτῷ θέλει ἴδῃ ἐξηγουμένας πολλὰς πραγματικὰς ἢ φαινομένους ἀνωμαλίας,

ἃς παρουσιάζει τὸ κείμενον καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ συνταχθῇ μετὰ τῆς γνώμης μου φρονούτος ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως ταύτης εἶνε ἡ γνησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοτικῆ, ἄνευ ἴχνους ἰδιωματικῶν ἑβραϊκῶν, τοῦλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ λεξικογραφικὸν τυπικὸν μέρος. Ἄν τύποι τινὲς καὶ συνδυασμοὶ λέξεων ἢ δὲν εὐρίηται ἢ εἶνε σπάνιοι ἀλλαχοῦ, οὗτοι δὲν εἶνε λόγος ἀποχρῶν ὅπως θεωροῦνται νόθοι καὶ ἀποθνήσκουσι. Διὰ τῆς μελέτης καὶ ἐπιμόνου ζητήσεως ἐξακριβοῦται πολλαίαι καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ σημασία αὐτῶν. Ἐγὼ π. χ. ἐν τῇ διατριβῇ μου ἐξέφραον τὴν ἀπορίαν μου ἐπὶ τοῦ ῥήματος ε δ ἰ α σ κ ο υ τ ε ὕ ω τ α ν , (ὅπερ διορθωτέον εἰς ε δ ἰ α σ κ ο υ τ ε ὕ ω τ α ν)· μελετήσας δ' ἔπειτα ἐμβριθέστερον τὸ ζήτημα καὶ ὑποβαλὼν ἑμαυτὸν εἰς τὸν κόπον τῆς ἐρεύνης μετὰ τινὰς ματαίας ἀποπειράς εὗρον ὅτι ὁ Du Cange ἐν τῷ γλωσσάρῳ αὐτοῦ ἔχει τὸ ῥῆμα σ κ ο υ τ ε ὕ ω ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *protégere*, καὶ μνημονεύει δύο παραδείγματα ἐναργέστατα εἰλημμένα ἐκ πονημάτων στρατηγικῶν, ἔθθα ἢ ἔθθα τοῦ ὕ π ε ρ α σ π ῖ ζ ε ἰ ν εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Προδῆλως τὸ νεοελληνικὸν τοῦτο ῥῆμα παράγεται παρὰ τὸ λατινικὸν ὄνομα *cutum* (ἀσπίς), ὃ δὲ μεταφραστικῶς μου οὐδὲν ἄλλο ἢ ποιεῖται χρῆσιν τοῦ συνθέτου δ ἰ α σ κ ο υ τ ε ὕ ω , ὅπερ δὲν θεωρῶ κατασκευάσμα ἰδικὸν μου, ἀλλὰ τύπον δημόδιον γενομένον κατ' ἀναλογία ἐκ τοῦ δ ἰ α φ ε ν τ ε ὕ ω . Περὶ δὲ τοῦ ἄ π α τ α ἢ ἄ π α τ ἰ ἄ ἔχω μίαν εἰκασίαν, ἣν ὁμοίως δὲν ἐκφέρω σήμερον θέλων νὰ βασανίσω ἐπιμελέστερον εἰ δυνατόν, ἐπιρρώσω αὐτὴν καὶ διὰ παραδείγματων ἐξ ἑτέρας πηγῆς.

Ἡ γνώμη ἣν ἐμόρφωσεν ὁ κ. Π. ἐπὶ τοῦ κειμένου τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδόπως μ' ἐκπλήττει καὶ ἐγὼ ἐγενομένη θύμα τοιαύτης πλάνης, ὅτε ἐμελέτησα κατὰ πρόωτην φοράν τὴν ἑβραϊκοῦ μεταφράσιν τοῦ Ἰωάν· ε κ ρ ε υ α ξ ε , ν ε υ ἄ κ λ η ρ ο ς , Ν ε δ η ς , α ὕ τ ο ὕ ν , οὐς εὗρον ἀντὶ ε κ ρ α ὕ γ α σ ε , ν α ὕ κ λ η ρ ο ς , ἄ δ η ς , α ὕ τ ῶ ν , ἐνεποίησάν μοι τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν ἐγνώρισεν τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου καὶ ἐστρέβλιον τοὺς τύπους ὅπως εἰκῆ καὶ αὐθαίρετως. Ἄλλ' ἢ μετ' ἐπιστάσεως ἀνάγνωσις τοῦ Ἑβραϊκοῦ καὶ ἄλλων ποιημάτων κρητικῶν ἔσχε δι' ἐμὲ ἀποτελεσμα τὴν ἀνακάλυψιν τύπων ἀναλόγων πρὸς τοὺς πρώην ὕ π' ἐμοῦ καταδικασθέντας, καὶ ἔκτοτε οὐδένα ἔχω διαταγμὸν νὰ συννηγορήσω ὑπὲρ τῆς γνησιότητος οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων λέξεων, ὧν ἄγνωστος εἶναι καὶ νῦν τὴν παραγωγὴν τοῦτο δὲ τεκμαιρόμενος ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων δικαιοῦμαι νὰ ἐμμένω ἐν τῇ πεποιθήσει μου ὅτι δὲν ἔθελεν ἀποθῆ ἄσκοπος ἡ μελέτη ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου, ἀλλὰ σούναντιον μάλιστα, ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ λέξεων εἶναι γνωστῆ ἡ σημασία ἐνεκα τῶν ἀντιστοιχῶν ἑβραϊκῶν τοῦ πρωτοτύπου, νομίζω ὅτι ἄλλαι μὲν οὐτω θησαυρισθεῖσαι δύνανται νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ λεξικὸν τῆς νεοελληνικῆς, δι' ἄλλων δὲ δυνάμει νὰ πορισθῶμεν ἄδρότερον φῶς εἰς ζητήματα μὴ ἐντελῶς διαλευκανθέντα ἢ νὰ ἐπανορθώσωμεν ὁδὰς ἐσφαλμένας κρατούσας περὶ τινων ἀντικειμένων.

Ἡ λέξις γ λ α β ρ ἄ δ α π. χ. ἢ ν ἀνέγνωσα ἐν τῷ 24ῳ ἐδαφίῳ τοῦ Γ' κεφαλαίου τῆς Γενέσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ σφάλματος εἰς ὃ ὑπέπεσον ὁ Du Cange συγγεῶν τὰ δύο ὀνόματα λ α ὕ ρ α καὶ λ ἄ β ρ α καὶ μὴ καταχωρίων ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ ἢ τὴν πρώτην, ἣν ἔρμηνεύει μ ο ν α σ τ ῆ ρ ι ο ν καὶ ἐπὶ ἐκείνων εἶτι τῶν χωρίων, ἔθθα προδῆλως λ ἄ β ρ α (καὶ οὐχὶ λ α ὕ ρ α) σημαίνει φ λ ὀ γ α . Δεῖγω λοιπὸν ὅτι τὸ γ λ α β ρ ἄ δ α (φλόξ), ὅπερ ἐστὶν ευρύτερος σχηματισμὸς τοῦ λ ἄ β ρ α, εἶναι στοιχείον ἐπανορθωτικὸν καὶ συμπληρωτικὸν τοῦ προκειμένου ἄρθρου ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Du Cange.

Ὅτε ἀνεκοίνωσα τῷ κ. Em. Legrand τὴν ἀπορίαν μου ἐπὶ τῷ συνδυασμῷ π α τ ε ρ α ς ὀ λ α τ ἄ π α ἰ δ ἰ ἄ τοῦ Ἔβερ ἀντὶ τοῦ κοινοτάτου ὀ λ ω ν τ ῶ ν π α ἰ δ ἰ ἄ ὦν, ὃ περίπτωτος ἑλληνοφώνος μοι εἶπεν ὅτι τοῦτο ἐξηγεῖ δι' αὐτὸν φαινόμενον ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐμελέτα ἐπὶ τοῦ παρεμφερούς συνδυασμοῦ ὀ π λ α ἄ ρ μ α τ ω μ ἔ ν ο υ ς (ἀντὶ ὀ π λ α ἄ ρ μ α τ ω μ ἔ ν ω ν), ὅπερ εὗρον ἐν τινι τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ποιημάτων νησιωτικῆς προελεύσεως.

Ἐν Κερκύρα τὴν 20 Αὐγούστου 1890

ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΔΕΛΗΣ